

پایایی و روایی مقیاس حمایت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان

دکتر محمدعلی زکی^۱

Reliability and Validity of the Social Provision Scale (SPS) in the Students of Isfahan University

Mohammad Ali Zaki*

Abstract

Objectives: The aim of the present article is to assess the reliability and validity of the Social Provision Scale (SPS).

Method: This experiment is a survey study. The subjects consisted of 200 male and female students of Isfahan University who were selected using randomized cluster sampling and were then evaluated using Cutrona and Russell's social provision scale. Goldberg's Well-being Questionnaire was used to assess the validity of the study's instrument. Data were analyzed using descriptive statistics, t-test, Pearson's correlation coefficient, and univariate and multivariate analysis of variance. **Results:** Cronbach's alpha for all subjects, males and females was 0.85, 0.87 and 0.82 respectively. Assessment of validity using factor analysis revealed that the six sub-scales of social support can be reduced to one factor, which could be referred to as social support. There was a significant relationship between social support and feeling of happiness ($r=0.449$) which indicates the validity of the instrument. **Conclusion:** The Social Provision Scale support instrument has a highly significant validity and reliability and is suitable to Iranian culture.

Key words: social support; reliability; happiness; students

[Received: 5 September 2007; Accepted: 26 January 2008]

چکیده

هدف: هدف مقاله حاضر بررسی پایایی و روایی مقیاس حمایت اجتماعی است. **روش:** آزمودنی‌های پژوهش ۲۰۰ دانشجوی دختر و پسر دانشگاه‌های اصفهان بودند که به روش خوشه‌ای-تصادفی نمونه‌گیری شده و به کمک مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل ارزیابی شدند. برای آزمون روایی ابزار پژوهش، پرسش‌نامه احساس خوشبختی گلدبرگ به کار برده شد. تحلیل داده‌ها به کمک روش‌های آماری توصیفی، آزمون t، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک‌متغیره و چندمتغیره انجام شد. **یافته‌ها:** ضریب همبستگی پایایی ابزار (آلفای کرونباخ) برای کل آزمودنی‌ها، پسران و دختران به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۷ و ۰/۸۲ به دست آمد. بررسی روایی سازه به کمک تحلیل عاملی نشان داد که شش زیرمقیاس حمایت اجتماعی قابل تقلیل در یک عامل هستند و عامل یادشده را می‌توان حمایت اجتماعی نامید. رابطه معنی‌داری بین حمایت اجتماعی و احساس خوشبختی وجود داشته (۰/۴۴۹) که گویای روایی ابزار پژوهش می‌باشد. **نتیجه‌گیری:** مقیاس حمایت اجتماعی دارای پایایی و روایی بسیار مطلوبی است و متناسب با فرهنگ ایران کاربرد دارد.

کلیدواژه‌ها: حمایت اجتماعی؛ پایایی؛ احساس خوشبختی؛ دانشجویان

[دریافت مقاله: ۱۳۸۶/۶/۱۴؛ پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۱۱/۶]

^۱ دکترای جامعه‌شناسی، استادیار دانشگاه امام حسین (ع)، اصفهان، کیلومتر ۵ جاده شیراز، مجتمع دانشگاهی حضرت امیرالمؤمنین (ع)، گروه علوم انسانی.

دورنگار: ۰۳۱۱-۶۸۰۴۲۴۳؛ E-mail: mazaki42@yahoo.com

* PhD. in Sociology, Assistant Prof. of Imam Hussein University, Amir-al-momenin (peace upon him) University Complex, Km. 5 Shiraz Rd., Isfahan, Iran, IR. Fax: +98311-6804243. E-mail: mazaki42@yahoo.com

مقدمه

رابطه بین حمایت اجتماعی، بهداشت (کوهن^۱ و سایم^۲، ۱۹۸۵) و اثر سودمند آن بر سلامت بدنی و روانی انسان (دنیف^۳، ۱۹۹۹) در سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. حمایت اجتماعی ابعاد گوناگونی دارد. آلوی^۴ و بینگن^۵ (۱۹۸۷) بر این باورند که ابعاد ساختاری و عملکردی، اساسی‌ترین ابعاد حمایت اجتماعی هستند. بعد ساختاری حمایت اجتماعی عبارت از ویژگی‌های کمی و عینی منبع حمایت، و بعد عملکردی حمایت اجتماعی عبارت از ویژگی‌های کیفی و ذهنی حمایت است. حمایت اجتماعی دارای دو شکل عاطفی و ابزاری است. حمایت اجتماعی عاطفی را می‌توان ایجاد نوعی رابطه صمیمی و با محبت با افراد دانست و مراد از حمایت اجتماعی ابزاری آرایه خدمات، کمک در فعالیت‌ها، دادن پول و سایر کمک‌هایی است که در اختیار افراد قرار می‌گیرد. اعضای خانواده همواره به‌عنوان مهم‌ترین منبع حمایت اجتماعی ابزاری به‌شمار می‌روند، در حالی که دوستان کمتر چنین حمایتی را فراهم می‌سازند. از سوی دیگر حمایت عاطفی هم از سوی اعضای خانواده و هم از سوی دوستان بروز می‌کند (روک^۶ و ایتوارت^۷، ۱۹۹۹). گانستر^۸ و ویکتور^۹ (۱۹۸۸) بر این باورند که وجود حمایت اجتماعی تأثیر مستقیم بر سلامت روانی دارد. کویزانسکی^{۱۰}، بر کمن^{۱۱} و سیمن^{۱۲} (۲۰۰۰) باور دارند که حمایت اجتماعی تعهدات متقابلی را پدید می‌آورد که در آن شخص احساس دوست داشته شدن، مراقبت، عزت نفس و ارزشمند بودن دارد. یکی از ابزارهایی که برای سنجش حمایت اجتماعی به کار برده شده، مقیاس حمایت اجتماعی^{۱۳} (SPS) (کاترونا^{۱۴} و راسل^{۱۵}، ۱۹۸۷) است. این مقیاس برای ارزیابی میزان اعتقاد به حمایت اجتماعی ساخته شده است. این مقیاس بر پایه الگوی شرایط متکی بر روابط اجتماعی وایس^{۱۶} (۱۹۷۴) تنظیم گردیده است. بر پایه الگوی وایس (همان‌جا) شش شرط متکی بر روابط اجتماعی، افزایش حمایت اجتماعی را به‌دنبال دارند: (۱) راهنمایی: آمادگی افراد برای به‌دست آوردن اطلاعات (آگاهی) و یا دریافت پیشنهادها از افراد دیگر. (۲) پیوند با دیگران: توانایی حساب کردن روی کمک دیگران. از این رو هر چه پیوند افراد با دیگران بیشتر باشد، حمایت اجتماعی بیشتر می‌شود. (۳) ارزش قایل بودن (بهادادن^{۱۷}): افراد نسبت به مهارت‌ها و توانمندی‌های خود ارزش قایل شده و شایستگی‌های فرد سودمند و ارزشمند شمرده شوند.

(۴) وابستگی^{۱۸}: احساس امنیت و اطمینان نسبت به دیگران و داشتن روابط باز با آنان. (۵) انسجام اجتماعی^{۱۹}: داشتن روابط اجتماعی متکی بر منافع و دلبستگی مشترک، زمینه افزایش حمایت اجتماعی افراد را فراهم می‌کند (کی^{۲۰}، جانسون^{۲۱} و هانت^{۲۲}، ۲۰۰۲؛ مک کوآرت^{۲۳} و رایفمن^{۲۴}، ۲۰۰۲؛ اشنایدر^{۲۵} و وارد^{۲۶}، ۲۰۰۳؛ بن آری^{۲۷} و گیل^{۲۸}، ۲۰۰۴). (۶) فرصت برای جلب نظر و تشویق^{۲۹}: داشتن این احساس که فرد از سوی دیگران خوشبخت شمرده شده و امکان پیشرفت و رشد برای وی وجود دارد. پایایی زیرمقیاس‌های مقیاس کاترونا و راسل بین ۰/۷۶-۰/۶۵ و برای کل مقیاس ۰/۹۲ گزارش شده است (کاترونا و راسل، ۱۹۸۷). روایی سازه آن با مقیاس‌های رضایت اجتماعی، احساس تنهایی و وابستگی مورد تأیید قرار گرفته است (همان‌جا). مقیاس موردنظر بر روی نمونه‌های گوناگون اجتماعی اجرا شده است (کاترونا، راسل و روز^{۳۰}، ۱۹۸۶؛ راسل و کاترونا، ۱۹۸۴؛ راسل، کاترونا، روز و یورکو^{۳۱}، ۱۹۸۴).

هدف اصلی بررسی حاضر، سنجش پایایی و روایی مقیاس حمایت اجتماعی (SPS) (کاترونا و راسل، ۱۹۸۷) بر پایه شرایط فرهنگی دانشجویی ایران بود.

روش

جامعه آماری پژوهش، دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ بودند. آزمودنی‌های پژوهش ۲۰۰ دانشجوی (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) بودند که به روش خوشه‌ای- تصادفی از میان دانشجویان دانشگاه اصفهان و دانشکده ادبیات و علوم انسانی به‌عنوان خوشه انتخاب شدند (ده کلاس از بین کلاس‌های مختلف دانشکده و از هر کلاس ۲۰ نفر، ۱۰ پسر و ۱۰ دختر). بررسی

1- Cohen	2- Syme
3- Deneve	4- Alloway
5- Bebbington	6- Rook
7- Ituarte	8- Ganster
9- Victor	10- Kubzansky
11- Berkman	12- Seeman
13- Social Provision Scale	14- Cutrona
15- Russell	16- Weiss
17- reassurance of worth	18- attachment
19- social integration	20- Kee
21- Johnson	22- Hunt
23- McCourt	24- Reifman
25- Schneider	26- Ward
27- Ben-ari	28- Gil
29- opportunity for nurturance	
30- Rose	31- Yoriko

جدول ۱- آمار توصیفی زیرمقیاس‌ها و کل حمایت

اجتماعی (N=200)	
موضوع	میانگین (انحراف معیار)
وابستگی	۱۶/۵۴* (۲/۵۰)
انسجام اجتماعی	۱۴/۸۶* (۲/۲۰)
خودارزشمندی	۱۴/۸۵* (۲/۴۵)
وصلت و پیوند	۱۶/۰۷* (۲/۶۶)
راهنمایی و مشورت	۱۶/۰۷* (۲/۷۱)
رشد و تربیت	۱۵/۹* (۲/۱۳)
حمایت اجتماعی	۹۴/۳۱** (۱۰/۶۷)

* بیشترین نمره=۲۰، کمترین نمره=۸** بیشترین نمره=۱۱۶، کمترین نمره=۶۰

یافته‌های پژوهش در زمینه مقدار اشتراک و بار عاملی گویه‌های مقیاس حمایت اجتماعی در **جدول ۲** نمایش داده شده است. با پذیرش مرز ۰/۴۰ برای بارهای عاملی، این بررسی نشان داد که ۲۴ گویه مقیاس، بالای ۰/۴۰ بوده‌اند. یافته‌های بالا گویای آن هستند که بر پایه تحلیل عاملی همه گویه‌های مقیاس مهم بوده و دارای روایی می‌باشند. مقدار شاخص آماری KMO ۰/۸۳۱ محاسبه شد. این یافته نشان می‌دهد که ۲۴ گویه مقیاس از نظر آماری مطلوب به‌شمار آمده‌اند. افزون بر آن، تحلیل عاملی گویای آن است که شش زیرمقیاس حمایت اجتماعی قابل تقلیل در یک عامل هستند. مقدار ویژه عامل تقلیل یافته ۳/۱۶۹ بوده که ۵۲/۸٪ تغییرات شش زیرمقیاس را تبیین می‌کند. عامل تقلیل یافته را می‌توان حمایت اجتماعی نامید. داده‌های یادشده معرف روایی سازه ابزار پژوهش می‌باشند. مقدار شاخص آماری KMO ۰/۸۱۸ محاسبه شد.

آلفای کرونباخ برای بررسی میزان پایایی ابزار در پژوهش حاضر با ۲۴ ماده (گویه) و ۲۰۰ آزمودنی، ۰/۸۵۳ به‌دست آمد (در دانشجویان پسر و دختر به ترتیب ۰/۸۷۷ و ۰/۸۲۷ بود). همبستگی هر گویه با کل مقیاس و هم‌چنین پایایی کل مقیاس با حذف هر گویه در **جدول ۲** آورده شده است. همان‌گونه که **جدول ۲** نشان می‌دهد به‌جز چند گویه، بقیه گویه‌ها ضریب همبستگی مطلوبی با کل مقیاس داشته‌اند و از سوی دیگر مطلوب است که تمامی ۲۴ گویه در مقیاس نهایی باشند.

حاضر از نوع پیمایشی و ابزار پژوهش مقیاس حمایت اجتماعی (SPS) کاترونا و راسل (۱۹۸۷) بود. این مقیاس دارای ۲۴ پرسش پنج‌گزینه‌ای (کاملاً مخالفم = یک تا کاملاً موافقم = ۵) است. برای بررسی روایی مقیاس، از پرسش‌نامه احساس خوشبختی گلدبرگ^۱ (۱۹۷۲) بهره‌گرفته شد و ضریب همبستگی ۰/۵۰ به‌دست آمد. پرسش‌نامه احساس خوشبختی گلدبرگ دارای ۱۲ ماده پنج‌گزینه‌ای (۱=کاملاً مخالفم تا ۵=کاملاً موافقم). در بررسی حاضر پرسش‌نامه ۱۰ ماده‌ای آن به کار برده شد. زکی و یزدانی (۱۳۸۲) پایایی این ابزار را به روش همسانی درونی با ۲۰۰ آزمودنی دختر و پسر دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق، ۰/۷۵ گزارش نمودند. گفتنی است که مقیاس حمایت اجتماعی نخست به فارسی برگردانده شد و سپس، به‌طور جداگانه متن انگلیسی توسط دو کارشناس ارشد زبان خارجی، به فارسی برگردانده شد. آن‌گاه ترجمه برگردان مقیاس، توسط دو کارشناس دارای تحصیلات دکتری مسلط به زبان خارجی و زبان تخصصی علوم رفتاری و علوم اجتماعی، با یکدیگر مقابله شده و نسخه نهایی تنظیم گردید. نسخه نهایی مقیاس بین ۳۰ دانشجوی دختر و پسر دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان اجرا گردید که پایایی آن ۰/۸۴ به‌دست آمد. داده‌های پژوهش به کمک روش‌های آمار توصیفی، آزمون t، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یک متغیره، دو متغیره و چندمتغیره تحلیل شدند.

یافته‌ها

شاخص‌های آمار توصیفی ابعاد شش‌گانه و کل حمایت اجتماعی دانشجویان در **جدول ۱** نشان داده شده است. میانگین و انحراف معیار حمایت اجتماعی به ترتیب ۹۴/۳۱ و ۱۰/۶۷ محاسبه شد. بیشترین میزان حمایت اجتماعی مربوط به جنبه‌های وابستگی (۱۶/۵۴)، راهنمایی و مشورت و پیوند (به‌صورت مشترک ۱۶/۰۷) و رشد و تربیت (۱۵/۹) بود. کمترین ابعاد حمایت اجتماعی اختصاص به جنبه‌های خودارزشمندی (۱۴/۸۵) و انسجام اجتماعی (۱۴/۸۶) داشت. میانگین و انحراف معیار ۲۴ ماده این مقیاس در **جدول ۲** گزارش شده است. نمرات حمایت اجتماعی دارای توزیع بهنجار بود. مقدار آماره آزمون کولموگروف اسمیرنوف ۰/۶۰۹ به‌دست آمد. از آن‌جا که روایی سازه از نوع تحلیل عاملی آزمون ۰/۸۵ به‌دست آمده، داده‌های حمایت اجتماعی از توزیع بهنجار برخوردار هستند.

جدول ۲- شاخص‌های آمار توصیفی، تحلیل عاملی و پایایی ۲۴ ماده مقیاس حمایت اجتماعی

گویه (ماده)	میانگین (انحراف معیار)	مقدار اشتراک	بار عاملی	همبستگی با کل مقیاس	پایایی با حذف گویه
۱	۳/۹ (۰/۹۸)	۰/۳۴	۰/۵۲	۰/۳۹۹	۰/۸۴۷
۲	۴/۲ (۰/۸۵)	۰/۶۶	۰/۷۳	۰/۴۲۹	۰/۸۴۶
۳	۳/۷ (۱/۰۸)	۰/۴۱	۰/۵۶	۰/۵۰۴	۰/۸۴۳
۴	۴/۱ (۰/۶۶)	۰/۶۳	۰/۷۴	۰/۴۰۹	۰/۸۴۸
۵	۳/۸ (۰/۸۷)	۰/۷۱	۰/۶۰	۰/۲۶۹	۰/۸۵۱
۶	۳/۱ (۰/۹۴)	۰/۴۰	۰/۴۲	۰/۳۰۵	۰/۸۵۱
۷	۴/۱ (۰/۸۹)	۰/۵۸	۰/۶۹	۰/۱۴۳	۰/۸۵۶
۸	۳/۸ (۰/۹۸)	۰/۵۹	۰/۷۴	۰/۱۳۹	۰/۸۵۷
۹	۳/۵ (۱/۰۱)	۰/۴۶	۰/۵۵	۰/۴۴۹	۰/۸۴۶
۱۰	۳/۹ (۰/۹۴)	۰/۵۵	۰/۷۱	۰/۶۰۰	۰/۸۴۰
۱۱	۳/۹ (۰/۹۱)	۰/۶۴	۰/۴۶	۰/۴۷۴	۰/۸۴۵
۱۲	۴/۲ (۰/۷۳)	۰/۶۱	۰/۵۳	۰/۴۶۸	۰/۸۴۶
۱۳	۴/۱ (۰/۷۸)	۰/۵۲	۰/۵۴	۰/۶۴۴	۰/۸۴۰
۱۴	۳/۳ (۱/۱۳)	۰/۵۰	۰/۵۶	۰/۲۶۷	۰/۸۵۳
۱۵	۳/۸ (۰/۹۴)	۰/۵۷	۰/۵۸	۰/۳۸۴	۰/۸۴۸
۱۶	۴/۲ (۰/۹۰)	۰/۵۴	۰/۵۴	۰/۴۷۷	۰/۸۴۵
۱۷	۴/۱ (۱/۰۲)	۰/۵۵	۰/۷۰	۰/۱۲۹	۰/۸۵۸
۱۸	۴ (۰/۹۷)	۰/۶۱	۰/۷۴	۰/۵۴۲	۰/۸۴۲
۱۹	۳/۹ (۱/۰۲)	۰/۵۶	۰/۶۸	۰/۵۲۳	۰/۸۴۳
۲۰	۴ (۰/۸۹)	۰/۶۴	۰/۴۵	۰/۴۴۱	۰/۸۴۶
۲۱	۴/۱ (۰/۸۸)	۰/۵۸	۰/۵۴	۰/۵۸۳	۰/۸۴۱
۲۲	۳/۷ (۰/۹۴)	۰/۷۱	۰/۸۲	۰/۳۲۳	۰/۸۵۰
۲۳	۴/۱ (۰/۸۰)	۰/۵۵	۰/۵۵	۰/۴۵۶	۰/۸۴۶
۲۴	۳/۸ (۰/۹۷)	۰/۵۵	۰/۵۳	۰/۵۴۷	۰/۸۴۲

۴۴۲
442

جدول ۳- نتایج آزمون تفاوت ابعاد شش‌گانه و کل مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل بین دانشجویان پسر و دختر

موضوع پژوهش	پسران میانگین (انحراف معیار)	دختران میانگین (انحراف معیار)	آزمون t مقدار t	سطح معنی‌داری
وابستگی	۱۶/۵۸ (۲/۵۰)	۱۶/۵۱ (۵/۹۵)	۰/۱۹۷	*N.S.
انسجام اجتماعی	۱۴/۵۳ (۲/۱۷)	۱۵/۱۹ (۲/۵۰)	۲/۱۳۷	۰/۰۵
بهادادان	۱۴/۷۸ (۲/۳۵)	۱۴/۹۳ (۲/۱۹)	۰/۴۳۱	N.S.
پیوند و وصلت	۱۵/۹۹ (۲/۴۶)	۱۶/۱۵ (۲/۵۶)	۰/۴۲۴	N.S.
راهنمایی و مشاوره	۱۶/۱۸ (۲/۴۴)	۱۵/۹۷ (۲/۵۸)	۰/۵۴۶	N.S.
فرصت رشد و تربیت	۱۵/۶۶ (۲/۰۴)	۱۶/۱۶ (۲/۹۶)	۱/۶۶۰	N.S.
حمایت اجتماعی	۹۳/۷۲ (۱۰/۸۱)	۹۴/۹۱ (۲/۲۰)	۰/۷۸۷	N.S.

* non-significant

جدول ۴- ضرایب همبستگی ابعاد شش‌گانه و کل حمایت اجتماعی با احساس خوشبختی دانشجویان

موضوع	وابستگی	انسجام اجتماعی	بهادادن	پیوند	راهنمایی	فرصت رشد و تربیت	حمایت اجتماعی
احساس خوشبختی	۰/۲۴۷	۰/۳۳۹	۰/۴۹۶	۰/۳۹۶	۰/۳۳۳	۰/۳۷۰	۰/۴۹۹
وابستگی		۰/۲۷	۰/۴۲۱	۰/۴۰۴	۰/۴۷۱	۰/۳۸۵	۰/۶۸۵
انسجام اجتماعی			۰/۴۱۸	۰/۳۱	۰/۲۷۹	۰/۴۸۵	۰/۶۱۱
بهادادن				۰/۵۰۹	۰/۴۷۴	۰/۵۲۸	۰/۷۶۸
پیوند و وصلت					۰/۶۷	۰/۴۴۴	۰/۷۸۴
راهنمایی						۰/۳۸	۰/۷۷۵
فرصت رشد							۰/۷۲

بر روی ۱۷۹۲ آزمودنی اجرا و پایایی شش زیرمقیاس آن را بین ۰/۶۵ تا ۰/۷۶ گزارش نمودند. بررسی آنان همبستگی معنی داری بین گویه‌های یادشده در هر زیرمقیاس نشان داد. پایایی کل مقیاس ۰/۹۳ و پایایی آن به روش بازآزمایی ۰/۹۱۵ گزارش شد (کاترونا و راسل، ۱۹۸۷). روایی تمایزی، ارتباط میان شش زیرمقیاس حمایت اجتماعی با یکدیگر را بین ۰/۱۰ تا ۰/۵۱ (میانگین ضریب همبستگی درونی ۰/۲۷) نشان داد. بررسی‌های چندی به کمک مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل (همان‌جا) در ایالات متحده آمریکا بر روی نمونه‌های گوناگون اجتماعی انجام شده است (برای نمونه ایلویوت^۱، مارماروش^۲ و پیکلمن^۳، ۱۹۹۴؛ وایمنت^۴ و پیلو^۵، ۱۹۹۵؛ کارون^۶، مرسایر^۷ و لیوفر^۸، ۱۹۹۸؛ دولبایر^۹، ۲۰۰۰؛ فراسر^{۱۰} و اسپینک^{۱۱}، ۲۰۰۲؛ هلند^{۱۲} و هولاهان^{۱۳}، ۲۰۰۳؛ کوئرتر^{۱۴} و ماک^{۱۵}، ۲۰۰۴؛ تایکاینن^{۱۶} و هایکینن^{۱۷}، ۲۰۰۵؛ برنت^{۱۸}، ۲۰۰۶؛ تایلور^{۱۹}، ۲۰۰۶؛ لیرا^{۲۰} و هایکاینن، ۲۰۰۶؛ کیم^{۲۱}، شرمن^{۲۲}، کو^{۲۳} و تایلور^{۲۴}، ۲۰۰۶؛ مرادی^{۲۵} و فاندربورک^{۲۶}، ۲۰۰۶؛ دابلون^{۲۷} و اسوینبورن^{۲۸}، ۲۰۰۷؛ هانکس^{۲۹}، راپورت^{۳۰} و وانگل^{۳۱}، ۲۰۰۷). شاخص‌های آمار توصیفی بررسی‌های یادشده در جدول ۵ و هم چنین پایایی همسانی درونی (آلفای کرونباخ) متکی بر پژوهش‌های یادشده در جدول ۶ آمده است.

داده‌های پژوهش تفاوت معنی داری در پنج زیرمقیاس حمایت اجتماعی میان دانشجویان پسر و دختر نشان نداد، ولی تفاوت معنی داری در زیرمقیاس انسجام اجتماعی بین دانشجویان پسر و دختر دیده شد (جدول ۳) و این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($p < 0.05$).

بررسی روایی مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل به شیوه ضریب همبستگی با پرسش‌نامه احساس خوشبختی گلدبرگ (که دارای ۱۰ گویه است) ارتباط معنی داری بین تک‌تک شش زیرمقیاس با کل مقیاس حمایت اجتماعی نشان داد. بیشترین میزان ارتباط با کل مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل و به ترتیب با زیرمقیاس‌های پیوند (۰/۷۸)، بهادادن به خود (۰/۷۷)، مشاوره و راهنمایی (۰/۷۸)، رشد و پیشرفت (۰/۷۲)، وابستگی (۰/۶۹) و انسجام اجتماعی (۰/۶۱) به دست آمد. افزون بر آن رابطه معنی داری بین حمایت اجتماعی و احساس خوشبختی دانشجویان دیده شد ($r = 0.499$). یافته‌های یادشده گویای روایی مقیاس پژوهش می‌باشد.

بیشترین ارتباط معنی دار به زیرمقیاس ارزش‌قایل بودن (بهادادن) (۰/۴۹۶) و پیوند و وصلت (۰/۳۹۶) و کمترین ارتباط مربوط به زیرمقیاس وابستگی (۰/۲۴۷) بود. نهایت آن که روابط معنی داری بین شش زیرمقیاس حمایت اجتماعی با یکدیگر دیده شد. بیشترین مقدار ضریب همبستگی مربوط به ارتباط بین بهادادن و امکان فرصت رشد و تربیت (۰/۵۲۸) و کمترین مقدار ضریب همبستگی مربوط به ارتباط بین وابستگی و انسجام اجتماعی (۰/۲۷) به دست آمد (جدول ۴).

بحث

حمایت اجتماعی یکی از روش‌های افزایش بهداشت افراد به شمار می‌رود. پژوهش حاضر به بررسی پایایی و روایی مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل (۱۹۸۷) پرداخته است. راسل و کاترونا (۱۹۸۴) نخستین ابزار را که دارای چهار گویه برای هر زیرمقیاس (دو گویه مثبت و دو گویه منفی) بود

1- Elliot	2- Marmarosh
3- Pickelman	4- Wayment
5- Peplau	6- Caron
7- Mercier	8- Leouffre
9- Dolbier	10- Fraser
11- Spink	12- Holland
13- Holahan	14- Koerner
15- Maki	16- Tiikkaainen
17- Heikkinen	18- Brent
19- Tyler	20- Lyrra
21- Kim	22- Sherman
23- Ko	24- Taylor
25- Moradi	26- Funderburk
27- Dillon	28- Swinbourne
29- Hanks	30- Rapport
31- Vangel	

جدول ۵- شاخص‌های آمار توصیفی مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل (۱۹۸۷) در نژادها و کشورهای گوناگون

تعداد	میانگین (انحراف معیار)	وابستگی میانگین (انحراف معیار)	انسجام اجتماعی میانگین (انحراف معیار)	بهادادن میانگین (انحراف معیار)	پیوند میانگین (انحراف معیار)	راهنمایی خواستن میانگین (انحراف معیار)	فرصت رشد و پیشرفت میانگین (انحراف معیار)	
۲۸۳	۸۱/۹۱ (۹/۶۸)	۱۳/۹۰ (۱/۹۷)	۱۳/۰۵ (۱/۸۳)	۱۳/۱ (۱/۹۶)	۱۴/۱۶ (۱/۹۶)	۱۳/۸۴ (۲/۱۳)	۱۳/۹۹ (۱/۸۱)	سفیدپوستان
۴۱۷	۷۵/۹۳ (۹/۷)	۱۲/۶۴ (۲/۰۵)	۱۱/۹۸ (۱/۸۹)	۱۲/۳۱ (۱/۹۵)	۱۳/۱۹ (۲/۰۸)	۱۲/۹۹ (۲/۱)	۱۲/۹۲ (۱/۸۷)	سیاه‌پوستان
۴۷	۷۵/۰۹ (۱۰/۷۵)	۱۳/۰۹ (۲/۲۳)	۱۲/۲۹ (۲/۱۱)	۱۲/۹۸ (۱/۹۴)	۱۳/۶۴ (۲/۱۲)	۱۳/۳۶ (۲/۱۱)	۱۲/۹۸ (۱/۹۱)	نژاد اسپانیایی
۲۴	۸۰/۹۶ (۱۰/۸۳)	۱۳/۲۹ (۲/۳۷)	۱۲/۹۲ (۲)	۱۳/۲۵ (۱/۹۸)	۱۴/۲۵ (۱/۸۲)	۱۳/۵ (۲/۵۰)	۱۳/۷۵ (۱/۹۶)	نژاد چندگانه
۱۷	۸۴/۱۲ (۱۱/۶۰)	۱۳/۹۴ (۲/۱۹)	۱۳/۸۸ (۱/۹۶)	۱۳/۴۱ (۲/۵)	۱۴/۲۹ (۲/۲۰)	۱۴/۵۹ (۱/۹۴)	۱۴ (۲/۱۵)	سایر نژادها
۲۳۶	۷۶/۶۸ (۱۰/۲۰)	۱۲/۸۳ (۲/۰۲)	۱۲/۰۶ (۱/۸۷)	۱۲/۵۷ (۱/۸۹)	۱۳/۲۸ (۲/۱۴)	۱۳/۱۷ (۲)	۱۳/۰۳ (۱/۸۴)	شرق آمریکا
۱۲۶	۷۵/۲۵ (۱۰/۶۹)	۱۲/۴۷ (۲/۲۷)	۱۲/۰۴ (۲/۱۴)	۱۲/۳۶ (۲/۰۶)	۱۳/۱۹ (۲/۲۴)	۱۲/۶۶ (۲/۶۱)	۱۲/۷ (۱/۹۸)	غرب آمریکا
۱۸۳	۷۵/۱۵ (۸/۵۲)	۱۲/۶۴ (۱/۷۵)	۱۱/۹۱ (۱/۵۷)	۱۱/۹۴ (۱/۶۷)	۱۳/۱۸ (۱/۸)	۱۲/۷۵ (۱/۸۴)	۱۲/۹۴ (۱/۶۱)	جنوب آمریکا
۲۷۰	۸۲/۱۶ (۹/۹)	۱۳/۹۰ (۲)	۱۳/۰۵ (۲/۰۳)	۱۳/۲۳ (۱/۸۹)	۱۴/۲۰ (۱/۸۳)	۱۳/۹۶ (۱/۹۱)	۱۳/۸۷ (۱/۹۳)	جنوب غربی
۲۲۱	۸۲/۲۲ (۱۰/۰۷)	۱۳/۸۷ (۲/۱۳)	۱۳/۱۸ (۱/۹۵)	۱۳/۲۳ (۲/۰۹)	۱۴/۱۳ (۲/۰۶)	۱۳/۹۰ (۲/۳۱)	۱۳/۹۸ (۱/۹۱)	شمال غربی
۱۰۳۶	۷۸/۸۵ (۱۰/۳۷)	۱۳/۲۵ (۲/۱۱)	۱۲/۵۳ (۱/۹۹)	۱۲/۷۷ (۱/۹۹)	۱۳/۶۷ (۲/۰۵)	۱۳/۴۰ (۲/۱۵)	۱۳/۴۰ (۱/۹۳)	کل

جدول ۶- پایایی مقیاس حمایت اجتماعی کاترونا و راسل (۱۹۸۷) در نژادها و کشورهای گوناگون

موضوع	کل مقیاس	وابستگی	انسجام اجتماعی	بهادادن	پیوند	راهنمایی	فرصت رشد و تربیت
سفیدپوستان	۰/۹۳	۰/۷۹	۰/۷۰	۰/۷۶	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۶۴
سیاه‌پوستان	۰/۹۱	۰/۷۰	۰/۶۱	۰/۶۶	۰/۷۰	۰/۷۳	۰/۵۲
نژاد اسپانیایی	۰/۹۴	۰/۷۵	۰/۶۷	۰/۷۱	۰/۷۳	۰/۷۶	۰/۵۳
نژاد چندگانه	۰/۹۳	۰/۷۷	۰/۶۷	۰/۷۰	۰/۷۵	۰/۷۴	۰/۵۵
سایر نژادها	۰/۹۵	۰/۶۴	۰/۸۲	۰/۷۸	۰/۸۸	۰/۸۷	۰/۶۴
شرق آمریکا	۰/۹۰	۰/۷۱	۰/۶۰	۰/۵۸	۰/۶۹	۰/۷۱	۰/۴۶
غرب مرکزی آمریکا	۰/۹۱	۰/۶۷	۰/۷۰	۰/۶۸	۰/۷۲	۰/۸۱	۰/۵۲
جنوب آمریکا	۰/۹۲	۰/۷۶	۰/۶۰	۰/۷۵	۰/۷۶	۰/۷۴	۰/۶۱
جنوب غربی آمریکا	۰/۹۳	۰/۷۷	۰/۶۹	۰/۷۱	۰/۶۹	۰/۷۴	۰/۶۲
شمال غربی آمریکا	۰/۹۲	۰/۷۵	۰/۶۸	۰/۷۶	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۵۸
کل	۰/۹۳	۰/۷۵	۰/۶۸	۰/۷۲	۰/۷۴	۰/۷۸	۰/۵۹

۴۴۴
444

پژوهش به روش آلفای کرونباخ برای پسران و دختران به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۳ به دست آمد.

این بررسی ارتباط معنی‌داری بین حمایت اجتماعی و بهداشت روانی (احساس خوشبختی به‌مثابه یکی از شاخص‌های بهداشت روانی) نشان داد. این یافته گویای روایی

این بررسی پایایی ابزار را به روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ) با ۲۰۰ آزمودنی ۰/۸۵۳ نشان داد که در راستای بررسی‌های پیشین است (دل‌بایر، ۲۰۰۰؛ تیلور^۱ و میلر^۲، ۲۰۰۲؛ تورماکانگاس^۳، هایکاینن و جوهرانی^۴، ۲۰۰۳؛ موریرا^۵ و همکاران، ۲۰۰۳؛ هلند و هولاهان، ۲۰۰۳؛ ترايستماني^۶، ۲۰۰۴؛ واتسون، ۲۰۰۴؛ رابی^۷، ۲۰۰۵؛ برنت، ۲۰۰۶؛ تیلور و میلر، ۲۰۰۲؛ لیرا و هایکاینن، ۲۰۰۶؛ کیم و همکاران، ۲۰۰۶؛ دایلون و سوینبورن، ۲۰۰۷؛ هانکس و همکاران، ۲۰۰۷). پایایی ابزار

1- Taylor
2- Miller
3- Tormakangas
4- Juhani
5- Moreira
6- Treistman
7- Ruby

- health among the elderly. *Psychology and Aging*, 1, 47-54.
- Cutrona, C. E., & Russell, D. W. (1987). The provisions of social relationships and adaptation to stress. *Advances in Personal Relationships*, 1, 37-67.
- Deneve, K. M. (1999). Happy as an extraverted clam? The role of personality for subjective well-being. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 141-144.
- Dillon, J., & Swinbourne, A. (2007). Helping friends: A peer support program for senior secondary schools. *Australian Journal for the Advancement of Mental Health*, 6, 1-7.
- Dolbier, C. (2000). The Development and validation of the Sense of Support Scale: Statistical data included. *Behavioral Medicine*, 25, 169-179.
- Elliott, T. R., Marmarosh, C., & Pickelman, H. (1994). Negative affectivity, social support, and the prediction of depression and distress. *Journal of Personality*, 62, 299-319.
- Fraser, S. N., & Spink, K. S. (2002). Examining the role of social support and group cohesion in exercise compliance. *Journal of Behavioral Medicine*, 25, 233-249.
- Ganster, D. C., & Victor, B. (1988). The impact of social support on mental and physical health. *British Journal of Medicine Psychology*, 61, 17-36.
- Gencoz, T. (2004). Direct and indirect effects of social support on psychological well-being. *Social Behavior and Personality*, 32, 449-458.
- Goldberg, D. P. (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press.
- Hanks, R. A., Rapport, L. J., & Vangel, S. (2007). Caregiving appraisal after traumatic brain injury: The effects of functional status, coping style, social support and family functioning. *Neurorehabilitation*, 22, 43-52.
- Holland, K. D., & Holahan, C. K. (2003). The relation of social support and coping to positive adaptation to breast cancer. *Psychology and Health*, 18, 15-29.
- Kee, J. A., Johnson, D., & Hunt, P. (2002). *Burnout and social support in rural mental health counselors*. Available on: <http://www.marshall.edu/jrcp/sp2002/kee.html>.
- Kim, H. S., Sherman, D. K., Ko, D., & Taylor, S. E. (2006). Pursuit of comfort and pursuit of harmony: Culture, relationships, and social support seeking. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 1595-1607.

ابزار پژوهش و در راستای بررسی‌های پیشین است (برای نمونه بن آری و گیل، ۲۰۰۴؛ گنکوز، ۲۰۰۴؛ رابی، ۲۰۰۵). افزون بر آن همه زیرمقیاس‌های شش‌گانه حمایت اجتماعی ارتباط معنی‌داری با احساس خوشبختی داشتند. بنابراین هرچه دانشجویان بیشتر به خودشان بها داده و برای خویش ارزش قابل شوند، بر میزان پیوندهای خویش با دیگران بیفزایند و به انسجام اجتماعی خویش توجه نمایند، به همان نسبت بر میزان احساس خوشبختی آنها نیز افزوده می‌شود.

تحلیل عاملی نشان‌دهنده روایی سازه مقیاس بوده است و پرسش‌نامه ۲۴ گویه‌ای از نظر آماری الگوی مناسبی به‌شمار می‌رود.

یکی از محدودیت‌های پژوهش، به بررسی روایی پیش‌بین و روایی هم‌زمان مربوط می‌شود. پیشنهاد می‌شود که در بررسی‌های آینده به این موضوع توجه شود. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش آن است که نمونه مورد بررسی به دانشجویان یک دانشگاه محدود شده و یافته‌ها را نمی‌توان به همه دانشجویان جمعیت عمومی تعمیم داد. بنابراین پیشنهاد می‌شود که پایایی و روایی مقیاس بر حسب گروه‌های اجتماعی، شغلی و تحصیلی نیز بررسی شود.

منابع

- زکی، محمدعلی؛ یزدانی، فضل‌اله (۱۳۸۲). بررسی نقش جهت‌گیری‌های دینی در احساس خوشبختی روانی. *مجله علوم انسانی دانشگاه امام حسین (ع)*، شماره ۴۷، ۷۵-۵۷.
- Alloway, R., & Bebbington, P. (1987). The buffer theory of social support: A review of the literature. *Psychological Medicine*, 17, 91-108.
- Ben-ari, A., & Gil, S. (2004). Well-being among minority students. *Journal of Social Work*, 4, 215-225.
- Brent, J. B. (2006). Wilderness orientation: Exploring the relationship between college preorientation programs and social support. *Journal of Experiential Education*, 29, 26-40.
- Caron, J., Mercier, C., & Leouffre, P. (1998). Components of social support and quality of life in severely mentally ill, low income individuals and a general population group. *Community Mental Health Journal*, 34, 459-475.
- Cohen, S., & Syme, S. L. (1985). *Social support and health*. New York: Academic Press.
- Cutrona, C. E., Russell, D., & Rose, J. (1986). Social support and stress as determinants of psychological and physical

- Koerner, A., & Maki, L. (2004). *Family communications patterns and social support in families of origin and adult children's subsequent intimate relationships*. Paper presented at the International Association for Relationship Research Conference. Madison, July 22-25.
- Kubzansky, L. D., Berkman, L. F., & Seeman, T. E. (2000). Social conditions and distress in elderly persons: Finding from the MacArthur studies of successful aging. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 55B, 238-246.
- Lyyra, T. M., & Heikkinen, R. L. (2006). Perceived social support and mortality in older people. *Journal of Psychological Sciences and Social Sciences*, 61, S147-S152.
- McCourt, A., & Reifman, A. (2002). *Social connectedness on mental health in college student*. Poster presentation at the 11th. Annual Convention of the American Psychological Association, Chicago.
- Moradi, B., & Funderburk, J. R. (2006). Roles of perceived sexist events and perceived social support in the mental health of women seeking counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 464-473.
- Moreira, J. M., Silva, M. D., Moleir, C., Aguiar, D., Andrez, M., Bernardes, S., & Afonso, H. (2003). Perceived social support as an offshoot of attachment style. *Personality and Individual Differences*, 34, 485-501.
- Rook, K. S., & Ituarte, P. H. G. (1999). Social control, social support and companionship in older adult's family relationships and friendships. *Personal Relationships*, 6, 199-211.
- Ruby, M. E. (2005). *Biopsychosocial correlates of the subjective well-being and college adjustment of students with diagnosed ADHD*. Dissertation submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland at College Park for the degree of PhD.
- Russell, D., Cutrona, C. E. (1984). *Social Provisions Scale*. Unpublished Manuscript.
- Russell, D. W., Cutrona, C. E., Rose, J., & Yorko, K. (1984). Social and emotional loneliness: An examination of Weiss's typology of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 313-321.
- Schneider, M. E., & Ward, D. J. (2003). The role of ethnic identification and perceived social support in Latinos' adjustment to college. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 25, 539-554.
- Taylor, J. D., & Miller, T. K. (2002). Necessary components for evaluating minority retention program. *NASPA Journal*, 39, 266-283.
- Tiikkainen, P., & Heikkinen, R. L. (2005). Associations between loneliness, depressive symptoms and perceived togetherness in older people. *Aging & Mental Health*, 9, 526-534.
- Tormakangas, T. M., Heikkinen, R. L., & Juhani, E. (2003). Change and stability in measuring social functioning among aging Finnish municipal workers in two repeated measurements. *Hallym International Journal of Aging*, 5, 159-182.
- Treistman, D. L. (2004). *Work-family conflict and life satisfaction in female graduate students: Testing mediating and moderating hypotheses*. Dissertation submitted to the Faculty of the Graduate School of the University of Maryland at College Park in partial fulfillment of the requirements for the degree of PhD.
- Tyler, K. A. (2006). The impact of support received and support provision on changes in perceived social support among older adults. *The International Journal of Aging and Human Development*, 62, 21-38.
- Watson, J. D. (2004). *Social provision in the exercises setting*. A thesis submitted to the University of Saskatchewan at College of Kinesiology in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of sciences.
- Wayment, H. A., & Peplau, L. A. (1995). Social support and well-being among lesbian and heterosexual women: A structural modeling approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 1189-1199.
- Weiss, R. (1974). The provisions of social relationships. In Z. Rubin (Ed.), *Doing unto others*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.